जय भोलि निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण

शोध
द.नं. ९१

शोधार्थी

एकराज घिमिरे

क्याम्पस क्रमाङ्क शैक्षिक वर्ष :१६८(२०६८/०६९)

दोस्रो वर्षको परीक्षा क्रमाङ्क : २१८००३३ (२०७०)

त्रि.वि. दर्ता नं. ५-१-८-५०-९८

नेपाली भाषा शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त प्रस्तुत शोधपत्र

शोधपत्र पेस गरेको मिति	त्रिभुवन विश्वविद्यालय	शोधपत्र भाइभा भएको मिति
वि. सं. २०७४/०१/२९	शिक्षाशास्त्र सङ्काय	वि. सं. २०७४ /०८ / १५
इ.सं. मे १२,२०१७	जनता बहुमुखी क्याम्पस	इ.सं. डिसेम्बर १, २०१७
	नेपाली भाषा शिक्षा विभाग	
	इटहरी, सुनसरी	

स्वयम् घोषणा

म शोधार्थी एकराज घिमिरे के घोषणा गर्दछु भने प्रस्तुत **जय भोलि निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण** शीर्षक शोधपत्र मेरो मौलिक अनुसन्धान हो । शोधपत्रको कुनै अंशसमेत मैले कहीँ कतैबाट हुबहु नक्कल गरेको होइन । आवश्यकताअनुसार सन्दर्भ र स्रोत खुलाई पूर्वकार्यको प्रयोग गरिएको छ । यदि कहीँ कतैबाट हुबहु नक्कल गरेको प्रमाणित भए त्यसबाट आउने सबै खाले परिणामहरूको सामना गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु । यस सम्बन्धमा पछि कहीँ कतै र कुनै किसिमको उजुरबाजुर गर्ने छैन ।

शोधार्थी

....

एकराज घिमिरे

मितिः २०७४/०१/२९

सन्: मे १२, २०१७

जनता बहुमुखी क्याम्पस
इटहरी, सुनसरी
स्थापित २०४५
(त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त)
व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षा शास्त्र संकाय
०२५- ५८१३००
५८००६४

प.स.
च.न

मितिः २०७४/०१/२९

शोधनिर्देशकको सिफारिसपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र संकाय जनता बहुमुखी क्याम्पस नेपाली भाषाशिक्षा विभागअन्तर्गत एम.एड. दोस्रो वर्षका विद्यार्थी एकराज घिमिरेले नेपा.शि **५९८** पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत **जय भोलि निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण** शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । प्रस्तुत शोधपत्र सम्बन्धित तहका निमित्त उपयुक्त भएकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

शोधनिर्देशक

....

उपप्राध्यापक दीपकप्रसाद न्यौपाने
जनता बहुमुखी क्याम्पस
इटहरी, सुनसरी
नेपाली भाषाशिक्षा विभाग

मितिः २०७४/०१/२९
सन्: मे १२, २०१७

कृतज्ञताज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषाशिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको छात्र म एकराज घिमिरेले नेपाली विषय विशिष्टीकरणको पाठ्यांश नेपा. शि. ५९८ को आवश्यकता पूर्तिका लागि तयार पारिएको **जय भोलि निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण** शीर्षकको शोधपत्र आदरणीय गुरु दीपकप्रसाद न्यौपानेज्यूको कुशल, प्रेमिल र सुस्पष्ट मार्गनिर्देशनमा तयार पारिएकाले म उहाँलाई हृदयदेखि नै कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यसै गरी शोधपत्र तयारीका क्रममा आफ्नो कार्यगत व्यस्तताबाट समय मिलाएर आवश्यक सरसल्लाह, सुझाव एवम् उद्देश्यमूलक जानकारी, शोधपत्रको निरीक्षण, परिमार्जन तथा शुद्धीकरण गरिदिनुहुने आदरणीय गुरु भाषाविद् प्रा. डा. टङ्कप्रसाद न्यौपाने, नेपाली भाषाशिक्षा विभागका प्रमुख आदरणीय गुरु मदनराज बरालज्यू साथै विभागका आदरणीय गुरुहरू तीर्थराज भट्टराई एवं नवीनकुमार शर्माप्रति कृतज्ञ छु ।

मलाई सधैँ हौसला दिएर मेरो अध्ययनलाई निरन्तरता दिन साथ दिनुहुने मेरी पूजनीय माताप्रति सदा ऋणी रहने छु । पितृ बनेर मलाई सधैं आशिर्वाद दिइरहनुहुने मेरा स्वर्गीय पिताजीलाई पनि म सम्झिन्छु जसले देखाउनु भएको बाटो हिँडेर आज म यहाँ आइपुगेको छु । यस्तै अध्ययनमा सदासर्वदा लागिरहन हौसला प्रदान गरिरहने मेरा भाइहरू रुद्र र धरणी, बुहारी रेणु तथा अध्ययन नै जीवन ठानी मेरो अध्ययन पूरा गर्न जस्तोसुकै कठिनाइ पनि हाँसी-हाँसी स्वीकार्ने जीवनसाथी सुमी ओस्तीप्रति कृतज्ञ छु । यस्तै प्यारा नानीहरू सुयोग र सुरभिलाई पनि म सम्झन्छु जसको मुस्कान मेरो अध्ययनको लागि सधैं हौसलाको स्रोत हो । यस शोधकार्यको तयारीका लागि आवश्यक पुस्तक, पत्रपत्रिका तथा सन्दर्भ सामग्रीहरू उपलब्ध गराउन सहयोग गर्नुहुने उपप्रध्यापक सागरमणि सुवेदी, सहपाठी बहिनी विद्यादेवी भण्डारी, सहृदयी भाइ मनोज ओस्ती तथा मैले कार्य गरिरहेको कार्यालय नेपाल टेलिकम, चैनपुरका वरिष्ठ सहायक पुष्पबहादुर राउत लगायत सो कार्यालयका सबै सहयोगी मित्रहरूप्रति पनि आभार व्यक्त गर्दछु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी समक्ष पेस गर्दछु ।

शोधार्थी
एकराज घिमिरे
नेपाली भाषाशिक्षा विभाग
जनता बहुमुखी क्याम्पस
इटहरी, सुनसरी

मितिः २०७४/०७/१२
सन्: मे १२, २०१७

शोधसार

शोधशीर्षक : **जय भोलि निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण**

शोधार्थी : एकराज घिमिरे

शोधनिर्देशक : दीपकप्रसाद न्यौपाने

शैक्षिक सत्र : २०६८/०६९

अध्याय : पाँच

प्रस्तुत शोधकार्यमा जय भोलि निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण गरिएको छ । प्रस्तुत शोधका उद्देश्य, सीमा, विधि र निष्कर्षलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गर्न सकिन्छ ।

उद्देश्य

प्रस्तुत शोधका जिम्नलिखित उद्देश्यहरू रहेका छन् :

क) सङ्कथन विश्लेषणको सैद्धान्तिक आधार तय गर्नु ।

ख) **जय भोलि** निबन्धमा प्रयुक्त सम्बद्धक र सम्बन्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण गर्नु ।

ग) सम्बद्धक र सम्बन्धनका दृष्टिले निर्धारित पाठको उपयुक्तता निक्यौल गर्नु ।

सीमा

प्रस्तुत शोधलाई निम्न सीमाहरूमा सीमाङ्कन गरिएको छ :

क) प्रस्तुत शोध निबन्धकार भैरव अर्यालको **जय भोलि** शीर्षक निबन्धको सङ्कथन विश्लेषणमा केन्द्रित छ ।

ख) प्रस्तुत शोधमा जय भोलि निबन्धको सम्बद्धक र सम्बन्धनको पहिचान र विश्लेषण मात्र रहेको छ ।

ग) शोधका लागि पुस्तकालयीय अध्ययन विधिको प्रयोग गरिएको छ ।

सामग्री सङ्कलनका क्रममा प्राथमिक स्रोतका रुपमा निबन्धकार भैरव अर्यालको प्रस्तुत निबन्ध र द्वितीय स्रोतका रूपमा पूर्वकार्य, पुस्तक, लेख आदिलाई समावेश गरिएको छ ।

निष्कर्ष

प्रस्तुत पाठ सम्बद्धक र सम्बन्धन प्रयोगको उपयुक्तताका दृष्टिले सान्दर्भिक रहेको छ । यो पाठ भाषिक जोर्नीका दृष्टिले कुनै न कुनै रूपमा अन्वितिपूर्ण रहेकै छ । सम्बन्धनका दृष्टिले हेर्ने हो भने पनि यसलाई पूर्णमा बुझ्न सकिन्छ । हास्य र व्यङ्ग्यको सुन्दर मिश्रण भएको यो निबन्धभरि पाठक हाँसी-हाँसी शाब्दिक थप्पड थापिरहन्छ । यो पाठ सर्वसाधारण पाठकका लागि भएकाले सरल छ । समग्रमा आम पाठकका लागि बोधगम्य भएकाले प्रस्तुत पाठ सङ्कथन विश्लेषणका दृष्टिले उपयुक्त र सार्थक छ ।

विषयसूची

विषय **पृष्ठ**

अध्याय - एकः शोधपरिचय **१-२**

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ समस्या कथन १

१.३ अध्ययनको औचित्य २

१.४ अध्ययनका उद्देश्यहरू २

१.५ अध्ययनको प्राक्कल्पना २

१.६ अध्ययनको परिसीमा २

अध्याय - दुई : पूर्वकार्यको समीक्षा तथा धारणात्मक संरचना **३-२३**

२.१ पूर्वकार्यको समीक्षा ३

२.२ पूर्वकार्यको उपयोगिता ५

२.३ सङ्कथन विश्लेषणको सैद्धान्तिक आधार ६

२.३.१ सङ्कथनको परिचय ६

२.३.२ सङ्कथनको परिभाषा ७

२.३.३ सङ्कथनका प्रकार ८

२.३.४ सङ्कथनका युक्तिहरू ९

२.३.४.१ सम्बद्धक ९

२.३.४.२ सम्बन्धन १२

२.३.५ सङ्कथन विश्लेषण र यसको सैद्धान्तिक अवधारणा १८

२.३.६ सङ्कथन विश्लेषणका परिभाषाहरू १९

२.३.७ सङ्कथन विश्लेषणका अध्ययन पद्धतिहरू २०

२.३.७.१ ऊर्ध्वगमन पद्धति २०

२.३.७.२ अधोगमन पद्धति २०

२.३.७.३ मिश्रित पद्धति २१

२.४ सारांश/निष्कर्ष २१

२.५ अवधारणत्मक ढाँचा २३

अध्याय तीन : अध्ययनको प्रक्रिया/विधि **२४-२५**
३.१ अध्ययनको संरचना २४
३.१.१ शोधपत्रको रूपरेखा २४
३.२ शोधमा प्रयोग गरिने नमुना २४
३.३ अध्ययनको नमुना छनौट प्रक्रिया २५
३.४ तथ्याङ्क सङ्कलनका साधन २५
३.५ तथ्याङ्क सङ्कलनका प्रक्रिया २५
३.६ तथ्याङ्क विश्लेषण र व्याख्या प्रक्रिया २५

अध्याय - चार : निबन्धको पहिचान र विश्लेषण **२६-७३**
४.१ जय भोलि निबन्धमा प्रयुक्त सम्बद्धकको अध्ययन २६
४.१.१ निर्धारित पहिलो अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण २६
४.१.२ निर्धारित पाठको दोस्रो अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण २९
४.१.३ निर्धारित तेस्रो अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३०
४.१.४ निर्धारित पाठको चौथो अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३३
४.१.५ निर्धारित पाठको पाँचौं अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३७
४.१.६ निर्धारित पाठको छैटौं रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४०
४.१.७ निर्धारित पाठको सातौं रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४५
४.१.८ निर्धारित पाठको आठौं अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४८
४.१.९ निर्धारित पाठको नवौं अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा

प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ५०
४.१.१० निर्धारित पाठको दशौँ अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ५२
४.२ निष्कर्ष ५५
४.३ जय भोलि निबन्धमा प्रयुक्त सम्बन्धनको अध्ययन ५७
४.३.१ पहिलो अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बन्धनको पहिचान र विश्लेषण ५७
४.३.२ दोस्रो अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बन्धनको पहिचान र विश्लेषण ५९
४.३.३ तेस्रो अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ६०
४.३.४ चौथो अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बन्धनको पहिचान र विश्लेषण ६१
४.३.५ पाँचौं अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बन्धनको पहिचान र विश्लेषण ६३
४.३.६ छैटौं अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बन्धनको पहिचान र विश्लेषण ६५
४.३.७ सातौं अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बन्धनको पहिचान र विश्लेषण ६७
४.३.८ आठौं अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बन्धनको पहिचान र विश्लेषण ६९
४.३.९ नवौं अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बन्धनको पहिचान र विश्लेषण ७०
४.३.१० दशौँ अनुच्छेदमा रहेका वाक्यहरुका बीचमा प्रयुक्त सम्बन्धनको पहिचान र विश्लेषण ७१
४.४ निष्कर्ष ७३

अध्याय पाँच : निष्कर्ष तथा सुझावहरू **७४-९१**

५.१ सारांश ७४
५.२ निष्कर्ष ७४

५.३ शोधको उपयोगिता र कार्यान्वयन ७६

५.३.१ शोधको उपयोगिता ७७

५.३.२ शोधको कार्यान्वयन ७८

५.४ भावी अनुसन्धानका लागि सम्भावित शोधशीर्षकहरू ७८

सन्दर्भसमग्री सूची ७९

परिशिष्ट एक : निबन्धकारको परिचय ८१

परिशिष्ट दुई : जय भोलि ८३

तालिकासूची

विषय **पृष्ठ**

विषय	पृष्ठ
तालिका नं. १ पहिलो अनुच्छेदमा सम्बद्धकको विश्लेषण	२७
तालिका नं. २ दोस्रो अनुच्छेदमा सम्बद्धकको विश्लेषण	२९
तालिका नं. ३ तेस्रो अनुच्छेदमा सम्बद्धकको विश्लेषण	३१
तालिका नं. ४ चौथो अनुच्छेदमा सम्बद्धकको विश्लेषण	३४
तालिका नं. ५ पाँचौं अनुच्छेदमा सम्बद्धकको विश्लेषण	३८
तालिका नं. ६ छैटौं अनुच्छेदमा सम्बद्धकको विश्लेषण	४१
तालिका नं. ७ सातौं अनुच्छेदमा सम्बद्धकको विश्लेषण	४६
तालिका नं. ८ आठौं अनुच्छेदमा सम्बद्धकको विश्लेषण	४९
तालिका नं. ९ नवौं अनुच्छेदमा सम्बद्धकको विश्लेषण	५१
तालिका नं. १० दसौं अनुच्छेदमा सम्बद्धकको विश्लेषण	५३
तालिका नं. ११ पहिलो अनुच्छेदमा सम्बन्धनको विश्लेषण	५८
तालिका नं. १२ दोस्रों अनुच्छेदमा सम्बन्धनको विश्लेषण	६०
तालिका नं. १३ तेस्रो अनुच्छेदमा सम्बन्धनको विश्लेषण	६१
तालिका नं. १४ चौथों अनुच्छेदमा सम्बन्धनको विश्लेषण	६२
तालिका नं. १५ पाँचौं अनुच्छेदमा सम्बन्धनको विश्लेषण	६४
तालिका नं. १६ छैटौं अनुच्छेदमा सम्बन्धनको विश्लेषण	६६
तालिका नं. १७ सातौं अनुच्छेदमा सम्बन्धनको विश्लेषण	६८
तालिका नं. १८ आठौं अनुच्छेदमा सम्बन्धनको विश्लेषण	६९
तालिका नं. १९ नवौं अनुच्छेदमा सम्बन्धनको विश्लेषण	७१
तालिका नं. २० दशौं अनुच्छेदमा सम्बन्धनको विश्लेषण	७२

संक्षिप्त रूप

उदा.	उदाहरण
इ.सं.	इस्वी संवत्
चौ.सं.	चौथो संस्करण
त्रि. वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
दो. सं.	दोस्रो संस्करण
वि. सं.	विक्रम संवत्
प्रा. डा.	प्राध्यापक डाक्टर
प्रा. लि.	प्राइभेट लिमिटेड
स्व.	स्वर्गीय